

การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและการสร้างพลเมืองสู่สังคมโลก

Education for Sustainable Development and Global Citizenship

พระปลัดสมศักดิ์ กตธมโม (โสรัถน์ถาวร)¹ และ อิศรพงษ์ ไกรสินธุ์²

PhraPalad SomSak Kajavaro (Soradthawon)¹ and Isarapong Kraisin²

หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
EducationTeaching Social Studies Affiliation of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author's Email: ¹sorattawons@gmail.com

วันที่รับบทความ: 4 กรกฎาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 10 ตุลาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 24 ตุลาคม 2568
Received: 4 July 2025; Revised: 10 October 2025; Accepted: 24 October 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ผู้เขียนต้องการที่จะศึกษา การศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีวัตถุประสงค์ในการเขียนที่มุ่งเน้นการตระหนักรู้และรับผิดชอบต่อสังคมโลกของเรา การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เข้ามามีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้าใจและแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนลงมือแก้ไขปัญหาสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจที่ซับซ้อน ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับโลก เนื้อหาสำคัญที่บูรณาการประกอบด้วยการทำความเข้าใจเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้ผู้เรียนเห็นภาพรวมของความท้าทายและโอกาสในการสร้างอนาคตที่ดีขึ้น การเรียนรู้จะไม่จำกัดอยู่เพียงในห้องเรียน แต่จะขยายไปสู่การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและบริบทในชีวิตประจำวัน ผ่านกระบวนการนี้ ผู้เรียนจะได้พัฒนา ทักษะการคิดเชิงระบบ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัญหาต่างๆ อย่างรอบด้าน รวมถึง ทักษะการแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการเผชิญกับวิกฤตการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั่วโลก

นอกจากนี้ การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนยังเน้นการส่งเสริม ความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรม การยอมรับและเคารพความแตกต่างทางความคิดและวิถีชีวิตของผู้คนทั่วโลก เพื่อสร้างสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและเอื้ออาทร ผู้เรียนจะได้รับการปลูกฝังให้เป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมตระหนักถึงผลกระทบจากการกระทำของตนเองและของส่วนรวม และมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก การศึกษาประเภทนี้จึงไม่เพียงแต่ให้ความรู้ แต่ยังหล่อหลอมทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมที่จำเป็นต่อการเป็นพลเมืองโลกที่มีคุณภาพและสามารถนำพาโลกไปสู่ความยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การศึกษา; การพัฒนาที่ยั่งยืน; พลเมืองโลก

Abstract

This article explores education in the 21st century as a transformative process that moves beyond the mere transmission of academic knowledge. It emphasizes the development of global citizens who are conscious of and responsible for the well-being of the planet. Education for sustainable development (ESD) plays a crucial role in cultivating learners' understanding and motivation to address complex social, environmental, and

economic issues at both local and global levels. Central to this approach is the integration of the Sustainable Development Goals (SDGs), which help learners recognize the challenges and opportunities in building a better future.

Learning extends beyond the classroom through real-life experiences and everyday contexts, promoting the development of systems thinking, holistic problem analysis, and complex problem-solving skills. Additionally, ESD fosters intercultural understanding, acceptance of diverse perspectives, and social responsibility. It aims to instill values, attitudes, and behaviors essential for creating a more just, peaceful, and sustainable world. Ultimately this form of education shapes quality global citizens capable of leading meaningful change toward a sustainable future.

Keywords: Education; Sustainable Development; Global Citizenship

บทนำ

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ จากบทบาทเดิมที่เน้นการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการ สู่การเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างสรรค์สังคมที่ยั่งยืนและบ่มเพาะ สังคมผู้พลเมืองโลก ที่มีความตระหนักรู้ รับผิดชอบ และพร้อมเผชิญความท้าทายระดับโลก การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จึงเข้ามามีบทบาทเชิงรุกในการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนไม่เพียงแต่ประสบความสำเร็จในชีวิตส่วนตัว แต่ยังสามารถเป็นส่วนหนึ่งของการแก้ไขปัญหาสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจที่นับวันยังมีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกันอย่างแยกไม่ออก กับการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ได้รับการผลักดันให้เป็นแนวทางสำคัญในการจัดการศึกษาในทุกระดับ เพื่อเตรียมพลเมืองให้สามารถรับมือกับความท้าทายของโลกยุคใหม่ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อม ภาวะโลกร้อน ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม หรือการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว การศึกษาจึงต้องเปลี่ยนเป้าหมายจากการผลิตแรงงานเพื่อระบบเศรษฐกิจมาเป็นการสร้าง "พลเมืองโลก" ที่มีความรู้เท่าทัน มีจิตสาธารณะ และมีทักษะชีวิตเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นและธรรมชาติอย่างสมดุล (ภิญญาพัชญ์ ทาสาธน์ตย์ตระกูล, 2559)

กระบวนการเรียนรู้ในยุคนี้จึงไม่จำกัดเพียงการท่องจำเนื้อหา แต่เน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และการมีส่วนร่วมในสังคมอย่างมีความรับผิดชอบต่อ การบูรณาการลงในหลักสูตรจึงเป็นการปลูกฝังแนวคิดเรื่องความยั่งยืนตั้งแต่ระดับปฐมวัยไปจนถึงระดับอุดมศึกษา โดยเน้นทั้งมิติสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม เช่น การส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องพลังงานสะอาด การบริโภคอย่างรับผิดชอบต่อ การเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (ณัฐวุฒิ กันทะวงค์, 2564)

สรุป การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้เปลี่ยนบทบาทจากการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการ มาเป็นการสร้างพลเมืองโลกที่มีจิตสำนึก รับผิดชอบต่อ และสามารถรับมือกับปัญหาระดับโลกได้อย่างยั่งยืน โดยเน้นการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนที่บูรณาการทักษะชีวิต การคิดวิเคราะห์ และความร่วมมือในสังคม กระบวนการเรียนรู้จึงมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง รวมถึงการส่งเสริมแนวคิดด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม เพื่อสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนา

บริบทและความจำเป็นของการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

โลกปัจจุบันเต็มไปด้วยความท้าทายที่ไร้พรมแดน ตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ วิกฤตการณ์ทางสิ่งแวดล้อม การขาดแคลนทรัพยากร ความเหลื่อมล้ำทางสังคม ไปจนถึงความขัดแย้งและความไม่มั่นคง ปัญหาเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อทุกชีวิตบนโลก และเรียกร้องให้มีการดำเนินการอย่างเร่งด่วน การศึกษาจึงมิใช่เพียงเครื่องมือในการพัฒนาบุคลากรเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจเท่านั้น แต่คือกลไกสำคัญในการสร้างความเข้าใจ ปลุกฝังค่านิยม และกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงมุ่งเน้นการบูรณาการมิติทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมเข้าไว้ในกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกันเอง หัวใจสำคัญคือการทำความเข้าใจ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายเหล่านี้ครอบคลุมประเด็นตั้งแต่การจัดการความยากจน การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ความเท่าเทียมทางเพศ การจัดการน้ำสะอาด พลังงานสะอาด การบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน ไปจนถึงการดำเนินการด้านสภาพภูมิอากาศ มาเป็นกรอบในการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนเห็นภาพรวมของปัญหาและโอกาสในการสร้างอนาคตที่ดีขึ้น พร้อมทั้งตระหนักว่าการกระทำไม่ว่าจะเล็กน้อยเพียงใดก็ล้วนส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและสังคมโลก

การบ่มเพาะพลเมืองโลกผ่านการศึกษาที่ยั่งยืนการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนมิได้เน้นเพียงการให้ความรู้เชิงทฤษฎี แต่ให้ความสำคัญกับการพัฒนา ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่จำเป็นต่อการเป็นพลเมืองโลกที่มีคุณภาพ ทักษะเหล่านี้รวมถึงทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมให้ตั้งคำถาม วิเคราะห์ข้อมูล และคิดค้นแนวทางแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนและมีหลากหลายมิติ โดยเฉพาะปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความยั่งยืนทักษะการคิดเชิงระบบ: การทำความเข้าใจว่าปัญหาต่างๆ ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยว แต่มีความเชื่อมโยงและส่งผลกระทบต่อกันเป็นระบบ ทำให้ผู้เรียนสามารถมองเห็นภาพรวมและหาทางแก้ไขที่ยั่งยืน (ณัฐวุฒิ กันทะวงศ์, 2564)

ทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำงานเป็นทีม และสร้างความร่วมมือกับผู้อื่นที่มีภูมิหลังและความคิดเห็นที่แตกต่างกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกันการตระหนักรู้ในตนเองและผู้อื่น: การส่งเสริมความเข้าใจในอารมณ์ ความคิด และค่านิยมของตนเอง รวมถึงการเข้าใจและเคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรม ความเชื่อ และวิถีชีวิตของผู้คนทั่วโลก เพื่อสร้างสังคมที่เปิดกว้างและยอมรับความหลากหลายความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม: การปลูกฝังจิตสำนึกในการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า และการมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สังคมที่เป็นธรรมและเท่าเทียมการจัดการเรียนรู้เพื่อบรรลุเป้าหมายเหล่านี้จึงต้องปรับเปลี่ยนจากการเรียนรู้แบบดั้งเดิมไปสู่ การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และ การเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-Based Learning) ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ค้นคว้าด้วยตนเอง และนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในชุมชนหรือสังคม การเรียนรู้นอกห้องเรียน การศึกษาดูงาน การเข้าร่วมกิจกรรมอาสาเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ล้วนเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงความรู้ทางวิชาการเข้ากับการประยุกต์ใช้ในโลกแห่งความเป็นจริง และพัฒนาความเป็นพลเมืองโลกที่พร้อมจะขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง ความท้าทายและแนวทางสู่ความสำเร็จ (ปราณี จันท์สุวรรณ, 2561)

แม้ว่าการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและการสร้างพลเมืองโลกจะมีความสำคัญอย่างยิ่ง แต่การนำไปปฏิบัติจริงก็ยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ อาทิการปรับเปลี่ยนหลักสูตรและแนวทางการสอน ครูผู้สอนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในประเด็นความยั่งยืน และสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่กระตุ้นการคิดและการลงมือทำของผู้เรียน การบูรณาการในทุกระดับการศึกษาควรถูกแทรกซึมอยู่ในทุกวิชาและทุกระดับชั้น ตั้งแต่ปฐมวัยไปจนถึงอุดมศึกษา เพื่อสร้างความเข้าใจที่ต่อเนื่องและลึกซึ้งการขาดแคลนทรัพยากรและงบประมาณ: การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้

และกิจกรรมที่ส่งเสริมอาจต้องใช้งบประมาณและทรัพยากรจำนวนมากการเปลี่ยนแปลงกรอบความคิดของทุกภาคส่วนการสร้างความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญของให้กับผู้ปกครอง ชุมชน และผู้กำหนดนโยบาย เพื่อให้เกิดการสนับสนุนและส่งเสริมอย่างจริงจัง

สรุป ด้วยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม สถาบันการศึกษา และตัวผู้เรียนเอง ย่อมสามารถผลักดันให้การศึกษเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและการสร้างพลเมืองโลกประสบความสำเร็จได้ การลงทุนในการศึกษาประเภทนี้คือการลงทุนในอนาคตของมนุษยชาติ การสร้างพลเมืองโลกที่ตระหนักรู้ มีจิตสำนึก และมีทักษะในการแก้ไขปัญหา คือรากฐานสำคัญที่จะนำพาโลกไปสู่ความยั่งยืน สันติภาพ และความเจริญรุ่งเรืองอย่างแท้จริงทำที่สุด การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและการสร้างพลเมืองโลกไม่ใช่เพียงแค่แนวคิดใหม่ทางการศึกษา แต่คือปรัชญาในการดำรงชีวิต ที่มุ่งเน้นการสร้างสรรค์สังคมที่ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขภายใต้ขีดจำกัดของธรรมชาติ และส่งต่อโลกที่น่าอยู่ใบนี้ให้กับคนรุ่นหลังอย่างยั่งยืน การศึกษาจึงเป็นความหวัง เป็นพลังขับเคลื่อน และเป็นเสาหลักแห่งอนาคตที่เราทุกคนต้องร่วมกันสร้างสรรค์ขึ้นมา

บทบาทของการศึกษาในการสร้างความตระหนักและส่งเสริมการปฏิบัติเพื่อความยั่งยืน

ในยุคที่โลกเผชิญกับความท้าทายที่ซับซ้อนและหลากหลาย ทั้งวิกฤตการณ์สิ่งแวดล้อม ความเหลื่อมล้ำทางสังคม และความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ การศึกษาได้ก้าวพ้นบทบาทเดิมที่เน้นเพียงการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการ มาสู่การเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างพลเมืองที่มีความรู้ความเข้าใจและลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน สำหรับการสร้างอนาคตที่ยั่งยืนสำหรับทุกคน การบูรณาการเข้าสู่หลักสูตรการศึกษาจึงเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความตระหนักและส่งเสริมการปฏิบัติเพื่อความยั่งยืนอย่างแท้จริง การบูรณาการไม่ได้เป็นเพียงชุดของเป้าหมายที่ต้องบรรลุ แต่เป็นกรอบความคิดที่สะท้อนถึงความสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างมิติทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม การบูรณาการในหลักสูตรการศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งด้วยเหตุผลหลายประการ ดังต่อไปนี้

ประการแรก การสร้างความเข้าใจแบบองค์รวมช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นความเชื่อมโยงของปัญหาต่างๆ เช่น ความยากจนกับการเข้าถึงการศึกษา สุขภาพกับการพัฒนาเศรษฐกิจ หรือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศกับความมั่นคงทางอาหาร การเรียนรู้แบบแยกส่วนจะไม่เพียงพอต่อการทำความเข้าใจโลกที่ซับซ้อนนี้ การบูรณาการช่วยให้ผู้เรียนพัฒนามุมมองที่ครอบคลุมและเข้าใจว่าการแก้ไขปัญหาหนึ่งอาจส่งผลกระทบต่ออีกปัญหาหนึ่งอย่างไร

ประการที่สอง การพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 การทำความเข้าใจและลงมือปฏิบัติเพื่อต้องการทักษะที่สำคัญ อาทิ การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน การคิดเชิงระบบ การทำงานร่วมกันการสื่อสาร และความคิดสร้างสรรค์การบูรณาการในหลักสูตรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะเหล่านี้ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่ท้าทายและเป็นไปเพื่อแก้ไขปัญหาจริง

ประการที่สาม การปลูกฝังค่านิยมและทัศนคติที่ยั่งยืนการเรียนรู้ไม่ใช่แค่การท่องจำข้อมูล แต่คือการปลูกฝังจิตสำนึกแห่งความรับผิดชอบต่อนตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม ผู้เรียนจะได้รับการส่งเสริมให้เห็นคุณค่าของความเท่าเทียม ความยุติธรรม ความเคารพต่อความหลากหลาย และการดูแลรักษาโลก การเปลี่ยนแปลงทัศนคติเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญของการนำไปสู่การปฏิบัติที่ยั่งยืน

ประการที่สี่ การส่งเสริมการเป็นพลเมืองโลกที่ตื่นรู้การศึกษาเกี่ยวกับช่วยให้ผู้เรียนตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลกและมีบทบาทในการสร้างสรรค์อนาคตร่วมกัน พวกเขาจะเข้าใจถึงความ

รับผิดชอบในฐานะพลเมืองโลกที่ต้องร่วมกันแก้ไขปัญหาระดับโลก และมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก (กาญจนา ภูครองนา, 2555)

สรุป การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องบูรณาการเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อสร้างความเข้าใจแบบองค์รวมต่อปัญหาสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม พร้อมส่งเสริมทักษะสำคัญ เช่น การคิดเชิงระบบ การสื่อสาร และการทำงานร่วมกัน การบูรณาการนี้ยังช่วยปลูกฝังค่านิยมแห่งความยุติธรรม ความหลากหลาย และความรับผิดชอบต่อโลก และส่งเสริมการเป็นพลเมืองโลกที่ตื่นรู้และมีส่วนร่วมในสังคมอย่างยั่งยืน

บทบาทของการศึกษาในการสร้างความตระหนักและส่งเสริมการปฏิบัติ

การบูรณาการในหลักสูตรการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพไม่ใช่เรื่องง่ายและต้องเผชิญกับความท้าทายหลายประการการพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนจำเป็นต้องได้รับการอบรมและพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการปรับโครงสร้างหลักสูตรอาจต้องมีการทบทวนและปรับปรุงหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้มีพื้นที่และโอกาสในการบูรณาการ ได้อย่างเป็นธรรมชาติและไม่เป็นภาระเพิ่มเติมการสนับสนุนจากผู้บริหารและนโยบายการบูรณาการ จะประสบความสำเร็จได้ต้องได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากผู้บริหารสถานศึกษา ผู้กำหนดนโยบาย และกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้มีกรอบแนวทาง งบประมาณ และทรัพยากรที่เพียงพอการสร้างความร่วมมือการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และองค์กรไม่แสวงหากำไร จะช่วยเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริงให้แก่ผู้เรียน

ในหลักสูตรการศึกษาเป็นมากกว่าการเพิ่มเนื้อหา แต่เป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการสร้างความตระหนัก การพัฒนาความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และการส่งเสริมการปฏิบัติเพื่อความยั่งยืน การศึกษาที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับแนวคิด จะเป็นรากฐานสำคัญในการบ่มเพาะพลเมืองโลกที่มีความรู้ มีทักษะ มีจิตสำนึก และพร้อมที่จะร่วมสร้างสรรค์อนาคตที่ยั่งยืนและเป็นธรรมสำหรับทุกคนบนโลกใบนี้ การลงทุนในการศึกษาเพื่อ จึงเป็นการลงทุนที่สำคัญที่สุดเพื่ออนาคตของมนุษยชาติการศึกษาเป็นกุญแจสำคัญในการบรรลุ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งการศึกษาเป็นรากฐานของการเปลี่ยนแปลงนี้ การบูรณาการในหลักสูตรการศึกษาจึงมิได้จำกัดอยู่เพียงการเพิ่มเนื้อหาใหม่เข้าไปเท่านั้น แต่เป็นการปรับกระบวนการเรียนรู้และการสอนให้มุ่งเน้นการสร้าง พลเมืองโลก (Global Citizens) ที่มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ และมีจิตสำนึกในการลงมือปฏิบัติเพื่อความยั่งยืนการบูรณาการในหลักสูตรการศึกษาไม่ได้หมายถึงการเพิ่มเนื้อหาใหม่เข้าไปเท่านั้น แต่เป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้และการสอน เพื่อให้การศึกษาเป็นพลังขับเคลื่อนสู่ความยั่งยืนอย่างแท้จริงซึ่งอาจจะมองได้หลายมิติดังนี้

1. การสร้างความตระหนัก (Awareness-raising) บทบาทแรกและสำคัญที่สุดคือการทำให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ซึ่งทำได้หลายวิธีการบรรจุเนื้อหาในหลักสูตรเนื้อหาเกี่ยวกับสามารถสอดแทรกได้ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น วิชาสังคมศึกษาที่สอนเรื่องความเหลื่อมล้ำและสิทธิมนุษยชนวิชาวิทยาศาสตร์ที่สอนเรื่องพลังงานสะอาดและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศหรือวิชาคณิตศาสตร์ที่ใช้ข้อมูลและสถิติเกี่ยวกับในการทำกิจกรรม กิจกรรมนอกห้องเรียนการจัดนิทรรศการ การจัดค่าย การเสวนา หรือการนำเสนอผลงานเกี่ยวกับช่วยสร้างความน่าสนใจและกระตุ้นการเรียนรู้ได้ดี การใช้สื่อที่หลากหลาย ภาพยนตร์ สารคดี เกม นิทาน หรือสื่อดิจิทัลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสามารถช่วยสื่อสารเนื้อหาที่ซับซ้อนให้เข้าใจง่ายและเข้าถึงผู้เรียนได้ทุกวัย การเรียนรู้จากต้นแบบการเชิญผู้เชี่ยวชาญ นักกิจกรรม หรือผู้นำชุมชนที่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนมาร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จะช่วยสร้างแรงบันดาลใจและให้มุมมองที่เป็นรูปธรรมแก่ผู้เรียน

2. การพัฒนาความเข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งนอกจากการรู้จักเป้าหมายแล้ว ผู้เรียนควรได้รับการส่งเสริมให้เข้าใจถึงรากเหง้าของปัญหา สาเหตุ ผลกระทบ และความสัมพันธ์ระหว่างเป้าหมายต่างๆ ที่นำมาสู่การวิเคราะห์กรณีศึกษาซึ่งกรณีนี้เป็นการใช้ศึกษาจริงที่เกี่ยวข้องกับ มาวิเคราะห์ในห้องเรียนช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์สถานการณ์ และเห็นถึงความซับซ้อนของปัญหา เช่น กรณีการขาดแคลนน้ำในชุมชนกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การเรียนรู้แบบโครงการ การมอบหมายให้ผู้เรียนทำโครงการที่เกี่ยวข้อง เช่น โครงการลดขยะในโรงเรียน โครงการสร้างแปลงผักปลอดสารพิษ หรือโครงการรณรงค์การใช้พลังงานอย่างประหยัด จะช่วยให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้และแก้ปัญหาด้วยตนเอง

3. การส่งเสริมการปฏิบัติ (Action and Engagement) หัวใจของการบูรณาการคือการกระตุ้นให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปสู่การปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันและในชุมชน กิจกรรมในโรงเรียนการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการปฏิบัติเพื่อความยั่งยืนในโรงเรียน เช่น โครงการโรงเรียนปลอดขยะ การจัดตั้งธนาคารขยะ การปลูกป่าในโรงเรียน การรณรงค์ประหยัดพลังงานน้ำและไฟฟ้า หรือการส่งเสริมอาหารกลางวันที่มีประโยชน์และลดเศษอาหาร

การเชื่อมโยงกับชุมชน การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในโครงการหรือกิจกรรมของชุมชนที่เกี่ยวข้อง เช่น การสำรวจปัญหาในชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ หรือการนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาให้แก่คนในชุมชนการส่งเสริมความเป็นผู้นำและการเป็นผู้ประกอบการเพื่อสังคมสนับสนุนให้ผู้เรียนริเริ่มโครงการหรือกิจการเพื่อสังคมที่มุ่งแก้ไขปัญหาค่าที่เกี่ยวข้องกับ ซึ่งจะช่วยพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำและความรับผิดชอบ การสะท้อนคิดและการประเมินผลให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสะท้อนคิดถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้และลงมือทำ รวมถึงประเมินผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและสามารถปรับปรุงพัฒนาต่อไป (สุวัฒน์พงษ์ ร่มศรี และคณะ, 2568)

กล่าวได้ว่า การปรับปรุงหลักสูตรแกนกลางทบทวนหลักสูตรแกนกลางให้สอดคล้องประเด็นในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยไม่จำเป็นต้องสร้างวิชาใหม่ แต่เป็นการเน้นประเด็นและผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับความยั่งยืน เช่น ในวิชาสังคมศึกษา อาจเน้นเรื่องความเท่าเทียมและสิทธิมนุษยชน ในวิชาวิทยาศาสตร์ อาจเน้นเรื่องพลังงานสะอาดและการรักษาระบบนิเวศ และในวิชาคณิตศาสตร์ อาจใช้ข้อมูลและสถิติเกี่ยวกับความยากจนหรือการบริโภคที่ยั่งยืนมาเป็นโจทย์ในการเรียนรู้

สรุป

การศึกษาในปัจจุบันได้ก้าวข้ามบทบาทเดิมเพื่อมุ่งสร้างสังคมสู่พลเมืองโลก ที่มีความตระหนักและรับผิดชอบต่ออนาคต ด้วยเหตุนี้ การบูรณาการ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หลักสูตรการศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง บทความนี้เน้นย้ำถึงบทบาทสำคัญของการศึกษาในการสร้างความตระหนักรู้และส่งเสริมการปฏิบัติเพื่อความยั่งยืน ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจความสัมพันธ์อันซับซ้อนของปัญหาโลกแบบองค์รวม พัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ รวมถึงการปลูกฝังค่านิยมความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนส่งเสริมการเป็นพลเมืองโลกที่ตื่นรู้และพร้อมเปลี่ยนแปลงการศึกษาทำหน้าที่สร้างความตระหนักผ่านการบรรจุเนื้อหาในหลักสูตร การจัดกิจกรรมนอกห้องเรียน การใช้สื่อที่หลากหลาย และการเรียนรู้จากต้นแบบ จากนั้นจึงพัฒนาความเข้าใจอย่างลึกซึ้งผ่านการวิเคราะห์กรณีศึกษา การเรียนรู้แบบโครงการ การคิดเชิงวิพากษ์ และการเรียนรู้ข้ามศาสตร์ ซึ่งทั้งหมดนี้นำไปสู่การส่งเสริมการปฏิบัติจริงผ่านกิจกรรมในโรงเรียน การเชื่อมโยงกับชุมชน การส่งเสริมความเป็นผู้นำ และการสะท้อนคิด แม้ว่าการบูรณาการนี้จะเผชิญความท้าทายด้านการพัฒนาศักยภาพครู การปรับโครงสร้างหลักสูตร การสนับสนุนด้านนโยบาย และความร่วมมือจากทุกภาคส่วน แต่การลงทุนในการศึกษา ก็คือการลงทุนที่

สำคัญที่สุดในอนาคตของมนุษยชาติ เพื่อสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพและขับเคลื่อนโลกไปสู่ความยั่งยืนอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา ภูครองนาค. (2555). การศึกษาวิเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวจิตตปัญญาศึกษาเพื่อการบ่มเพาะความซื่อตรง. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*, 18(2), 225-242.
- ณัฐวุฒิ กันทะวงค์. (2564). แนวทางการจัดการเรียนรู้รายบุคคลในยุคดิจิทัล. *วารสารครุศาสตร์ศึกษา*, 32(1), 44-55.
- ปราณี จันทร์สุวรรณ. (2561). การใช้เทคนิคการอ่านแบบมีปฏิสัมพันธ์เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษา. *วารสารวิชาการครุศาสตร์*, 19(2), 45-59.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข. (2557). *การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ภิญญาพัชญ์ ทาสานนัตย์ตระกูล. (2559). *การพัฒนาแอปพลิเคชันชุดการเรียนรู้ภาษาสำหรับเด็กบนโทรศัพท์เคลื่อนที่*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- สุวัฒนพงษ์ รัมศรี, และคณะ. (2568). บทบาทของครูในการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน. *วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม*, 3(1), 231-241.
- อุษณีย์ สุขใส. (2563). การใช้แอปพลิเคชันในการพัฒนาการอ่านสำหรับนักเรียนรายบุคคล. *วารสารเทคโนโลยีการศึกษา*, 15(2), 12-24.